DİYANET DERGİSİ

DİNÎ - İLMÎ - EDEBÎ
ÜÇ AYLIK DERGİ

Nisan-Mayıs-Haziran
1 9 8 9

Cilt : 25
Şayı : 2

Diyanet İşleri
Başkanlığı Adına
İmtiyaz Sahibi
Rıdvan NİZAMOĞLU
Döner Sermaye İşletme
Müdürü

Yazı İşleri Müdürü
Orhan BALCI
Süreli Yayınlar
Şube Müdürü

Yazı Tetkik Kurulu
Abdullah SEVİNÇ
İbrahim URAL
Orhan BALCI

Yayına Hazırlayan
Alaaddin KOÇAK

Dr. Mediha Eldem Sk.
No. 85
Tlf : 125 66 11/379
Kocatepe / ANKARA

Dizgi ve Baskı
AYYILDIZ
MATBAASI A.Ş.
222 69 40 - 222 69 41
213 19 62 — ANKARA

Kapak
Kocatepe Camiinin içinden bir görünüş.

BU SAYIDA

CAHİLİYE DEVRİ ŞAİRLERDEN ZÜHEYR'İN DİNİ İNANCI vè ŞİİRLERİNDE DİNİ İZLER 3-12
Süleyman TÜLÜCÜ

VEFATININ YIL DÖNÜMÜ NEDENİYLE PROF. KÂMİL MİRAS 13-22
Veli ERTAN

BİR TANITIM 23-26
Ahmet KURUCAN

FONKSİYONLARI AÇISINDAN HZ. P. DÖNEMİNDE MESCİD ve GÜNÜMÜZE GETİRDİĞİ 27-36
Ahmet GÜÇ

OSMANLILARDA İLMİYE TEŞKİLATI 37-51
Mehmet E. AY

İYİ HUYLAR 52
Nâbi

ÇALIŞAN KADINLARIN SORUNLARİNA BİR BAŞKA AÇIDAN BAKIŞ 53-58
Mustafa K. YILMAZ

TRT'NİN DİN KÜLTÜRÜ ve AHLAK PROGRAMLARI 59-62
Ülker AKKUTAY

PSİKÖ - SOSYO - EKONOMİK PROBLEMLERİ ve ÇÖZÜMLERİ 63-80
İzzet ER

EĞİTİM ve EKONOMİK KALKINMA İLİŞKİSİ 81-94
Suat CEBECİ

ŞEYHÜ'L İSLÂM SÂ'Dİ ÇELEBİ ve DARÜ'L KURRASI 95-108
Recep AKAKUŞ

HZ. P. HADİSLERİNDE FİTNE KAVRAMI ve SEBEPLERİ 109-117
Ali ÇELİK

HAYAT DİNİ 118
M. Akif ERSOY

İSLÂM TARİHİNDE MEKKE DÖNEMİ EĞİTİM ve ÖĞRETİMİ 119-128
Bilâl DOĞAN

Vefatının yıl dönümü nedeniyle

Sasih-i Buharî Muhtasarı Tecrid-i Sarih Mütercimi

PROF. KÂMİL MİRAS
(1874 - 1957)

Veli ERTAN

1912 yılında Akseki'nin Sadıklar köyünde doğmuştur. İlk ve orta tahsilini Antalya'da, yüksek tahsilini Ankara Gazi Terbiye Enstitüsü Pedagoji şûbesinde yapmıştır. Ayrıca Bağdat Külliyetü'l Adâp Vel'ulum'da Arap dili ve edebiyatı tahsil etmiştir.
Sivas Millî Eğitim Müdür Muavinliğinde ve öğretmen okulunda, Ankara İmam-Hatip Lisesi müdürlüğünde bulunmuştur.
1962 yılında Konya Yüksek İslâm Enstitüsü müdür ve Arapça öğretim üyeliğine tayin edilmiştir.
1974 yılında İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü öğretim üyeliğinden emekli olmuştur.
Basılmış on beş kadar eseri vardır.

Prof. Kâmil Miras, Sahih-i Buhari Muhtasarı Tecrid-i Sarih-i dilimize çeviren, İslâm-Türk Ansiklopedisi'nin takrir heyetinin başında bulunmuş, memleketimizin nâdir yetiştirdiği son devir din âlimlerinden biridir. İlmi ile âmil, faziletiyle kâmil bir zattır. Üslubundaki zarafet, sâdelik onun ne kadar san'atkâr olduğuna bir delildir. İlmî ihtisas ve üstün bir ahlâka sâhiptir. Vefakârdır, mütevâzidir, dostluğu derindir. Ahlâkî güzellikleri ve özellikleri şahsında toplamıştır. Fıkıh bilgisinde üstâd, müstesna ve mümtaz bir şahsiyettir .Halkın muhabbetini kazanmış faziletli bir insandır.

1874 yılında Karahisar-ı Sâhip'te doğmuştur. Ahmed Efendi isminde bir zatın oğludur. Memleketinde Mirasoğulları namıyle tanınmıştır. İşte bu nedenle "Miras" soyadını olmıştır.

İlk ve orta tahsilini Karahisar-ı Sâhip'te yaptıktan sonra İstanbul'a gelmiş ve bütün çalışmalarını Arabî ilimlere hasretmiştir. Fâtih Camii ders-i âmlarından ders vekili merhum Alasonyalı Hacı Ali Zeynel Abidin Efendi'den ulum-i âliye ve bununla ilgili dersleri okumuş ve icâzet almıştır. Bundan sonra Darulfünun (üniversite) ulum-i âliye-i diniyye şubesine girmiş, üç sene tahsil görmüş ve pekiyi dereceyle mezun olmuştur.

1324 H/1908 M. yılında yapılan ruus imtihanını kazanmış ve bir yıl sonra 1325 H./1909 yılında Sultan Beyazıd Cami-i şerifinde ders okutmaya başlamıştır.

İkinci Meşrutiyet'in ilânından sonra yapılan seçim neticesinde Karàhisar Sâhip'ten çoğunluğun reyi ve tensibiyle Osmanlı Meclis-i Meb'usanı'na meb'us seçilmiş ve böylece yasama hayatına katılmıştır.

BULUNDUĞU MEMURİYETLER

Hayatı boyunca birçok memuriyetlerde bulunmuştur. İlk defa 30 Ağustos 1323 tarihinde Beyazıd Cami-i şerifi ders-i âmlığıyle vazifeye başlamış ve sonra sıra ile :

18 Ekim 1326/1910'da Daru'l Funun ulûm-i Şer'iyye şubesi Tarih-i Din-i İslâm muallimliği,

11 Eylül 1328/1912'de Daru'l Funun Ulûm-i Şer'iyye Şubesi Tarih-ı Fıkıh muallimliği,

16 Ocak 1329/1913'de Daru'l-Funun Ulûm-i Âliye İlm-i Ahlâk muallimliği,

16 Ekim 1330/1914 Daru'l Funun Lisan Ulûm-i Diniye muallimliği,

14 Şubat 1330/1914'de Bayazıd Cami-i Şerifi ders-i âmlığı,

1 Ekim 1332/1916'da gene Bayazıd Cami-i ders-i âmlığı,

1 Eylül 1333/1917'de Medrese-i Süleymaniye Tarih-i Fıkıh müderrisliği,

1 Mayıs 1335/1919 Bayazıd Cami-i Şerifi ders-i âmlığı,

1 Mart 1336/1920'de Sahan Medresesi Mantık müderrisliği,

10 Aralık 1336/1920'de gene Sahan Medresesi Kelâm müderrisliği,

23 Kasım 1338/1922'de Medrese-i Süleymaniye Tabakat Kurrâ müfessirîn vekâleti vazifelerinde bulunmuştur.

İşte böylece üstâd Kâmil Miras, ikinci defa olarak 12 Ağustos 1339/1923 tarihine kadar Medresetü'l Mütehassisin ve Vâizîn medresesi gibi çeşitli irfan müesseselerinde yarım asra yakın bir zaman Din-i İslâm Tarihi, Tarih-i Fıkıh, İlm-i Ahlâk, Ulûm-i Diniyye, Tarih-i İlm-i Fıkıh, Tabakatu'l Kurra ve'l-Müfessirin, Ahlâk-ı Şeriyye, Usul-i Fıkıh gibi en yüksek dersleri tedris ve tali metmiş, bilhassa Medresetü'l Mütehassisînde takrir etmiş olduğu ve **"Tarih-i İlm-i Fıkıh dersleri"** namı ile neşrettiği eser, dikkate şayan konuları ihtivâ etmektedir. Her yaştaki müslümanın okuması lâzımdır.

Bu eser, öncelikle ve özellikle fıkıh konusundan söz eder. Fukaha-i Tâbiîn, Tedvin-i İlm-i Fıkıh, İslâm'da Kaza, Fukaha-i Teba-i Tâbiîn. Dört Mezhebin Doğuşu, Usûl-i Fıkıhın tedvini vb. gibi konuları içine almıştır. Uzun bir çalışmanın mahsülü olan bu eser, bu sahada eser yazacaklar için, bir kaynaktır. İşte bu sırada üstadın Türkiye Büyük Millet Meclisine âzâ olması bakımından teşebbüse geçilmişti. Nitekim 12 Ağustos 1923 tarihinde Afyonkarahisar'dan meb'us seçilmiş ve Büyük Millet Meclisi'nde yasama vazifesine başlamıştır. Hemen akabinde teşekkül eden Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasına girmişti. Fakat az bir zaman sonra İzmir Su-ikasdi nedeniyle, bu fırkaya mensup olanlar İstiklâl Mahkemesi'ne verilmişti. Bunlar arasında Hoca Kâmil Efendi de vardı. İstiklâl Mahkemesince yargılanan Hoca Kâmil Efendi isticvap sırasında su-ikasd meselesinden haberi olup olmadığı suali karşısında, mukaddesatı nâmına yemin etmiş, bu meseleden haberdar olmadığını kesinlikle söylemiş ve beraatine kadar verilmiştir(1). 1 Haziran 1927 tarihi de devre sonunda meb'usluktan ayrılmıştır. Bir müddet açıkta kalan üstâd siyâsî hayattan memnun olmamış, kendisine ilmî ve dinî sahalarda uğraşmayı uygun bulmuş ve 26 Haziran 1940 tarihinde âşıkı bulunduğu dinî bir müessese olan Diyanet İşleri Reisliği Heyet-i Müşâvere âzalığına tayin edilmiştir. Bu vazifede üç sene çalıştıktan sonra 24 Nisan 1943 tarihinde emekli olmuştur.

Artık son günlerini dinî yazı hayatına hasretmiş, bu meyanda ders-iâmlık vazifesini de ifa etmiştir.

Üstâdın yaşı ilerlemiş ve gözlerine de katarak gelmiş ve bu nedenle okuma ve yazmadan mahrûm kalmıştı. Bu halde devam ederken bir gece kalkarak, Allah'a gözlerindeki perdenin bir günahın-

(1) Vakit Gazetesi, 9 Temmuz 1926 ve 3059 sayılı muhakeme cereyanı.

dan dolayı ise günahının affedilmesini, perdenin kaldırılmasını, eğer affı mümkün olmayan bir günahsa, gözündeki derdi bir başka âzasına verilmesini dua ile istemiş, duâsı kabul olmuş ve gözleri açılmıştı. Ancak prostat denilen idrar zorluğuna tutulmuştu(2).

30 Nisan 1957 tarihinde İstanbul'da vefat etmiş ve Kandilli Kabristanı'na defnedilmiştir.

Prof. Kâmil Miras'ın vefatına, Hasan Basri Çantay Hoca şu mısralarıyla tarih düşürmüştür :

Bir muhaddis idi "Kâmil" gerçek,
Neşr feyz eyledi son ömrüne dek.
Şâhid-i fazlıdır âsârı O'nun
Okuyor diz çökerek ins-ü melek.
Merci-î kül idi, âlim, âmil,
Hüsn-i ahlâkı da eşsiz örnek.
"Basriâ" vasfını ta'rif edemem
O'na tarih dedi "mağfürünleh"

1376 Hicrî

Merhum üstâd hakkında, arkadaşlarımızdan Yusuf Ziya Kavakçı, hatıralarını şöyle nakleder :

"1955 yılı Eylül ayı içinde, Anadolu Hisarı'nda bir akrabamı ziyarete gittiğimizde, orada büyük bir âlimin mevcud olduğunu söylemişlerdi. Hasta imiş, evinden çıkamıyormuş, oradan ayrılıp gidenlerden biri bir müddet sonra O'nun berber dükkânında traş olduğunu haber vermesi üzerine, hemen koştum. Hocaefendi, berberde sakal traşı oluyordu, ben orada oturdum. Merhum ciddi, vakarlı idi. Yavaş yavaş Hazret-i Peygamberin soyundan söz ediyordu, merakla dinledim. Sonra konu ile ilgili bazı sualler sordum.

Birkaç sene sonra bir çarşamba günü mektepten eve gelince, İstanbul Hırka-i Şerif Camii eski baş müezzini Mahmud Özcanlı, Prof. Kâmil Miras'ın vefat ettiğini söyledi. "Cenazeye iştirak edersen iyi olur" dedi. Bunun üzerine Anadolu Hisar'ına koştum. Yeni Mahalle Camii'nde ikindi namazına yetiştim. Cenâze namazında bulundum. Belediye tarafından vazifelendirilmiş hafızlar da vardı. Merhumun bir oğlunun orada görevli olduğunu öğrendim. Cenâzede Ömer Nasuhi Bilmen, Abdurrahman Şeref Güzelyazıcı vardı. De-

(2) Konya Yüksek İslâm Enstitüsü Doktoru M. Hulusi Baybal'ın hususi notları.

fınden sonra Cemaleddin Servet, "Muhterem Huzzar.." diyerek, güzel bir konuşma yaparak hasletlerinden bahsetti. İşte **"bir âlimin ölümü, bir âlemin ölümüdür"** sözü ne kadar yerinde söylenmiş bir sözdür.

HOCA KÂMİL MİRAS'IN EN BÜYÜK HİZMETİ :

Prof. Kâmil Miras'ın son ve en faydalı hizmeti kuşkusuz Sahih-i Buhari'yi tercüme ve izâh etmesidir.

Sahih-i Buhari, Ahmed Naim Bey tarafından birinci ve ikinci cildleri tamamlanmış ve Diyanet İşleri Reisliği tarafından bastırılmıştı. Yalnız Buhari'nin üçüncü cildi merhum Ahmed Naim Bey tarafından müsveddeler hazırlanmış olmasına rağmen tashihine zaman kalmadan vefat etmişti. İşte bunun üzerine üçüncü cildin tashihi Prof. Kâmil Miras tarafından yapılmış ve neşre hazırlanmıştır.

Bu hususta Kâmil Miras üçüncü cildin sonunda şöyle ifade eder :

"Muhterem mütercim Ahmed Naim merhumun "Zebidi"den tercüme ettiği bir kısmını vaktiyle iki cild halinde basıldığı malumdur. Bundan başka merhumun tercüme edip de vefatı üzerine basımı te'ahhur etmiş (geri kalmış) bulunan bir kısım müsveddelerin de tab'ına, tashihine Diyanet İşleri Âli Riyaseti tarafından âcizleri memur edilmiştir. Allah'ın inayetiyle şimdi bunun da bir cild olarak tab'ı hitam bulmuştur. Eserin ilmî ve kudsî kıymeti ve ehemmiyeti ile mütenasip bir surette tab'ına, tashihine çalıştığıma kaniim. Gene görülecek hataların tashihini muhterem okurlarımızdan rica ederim.

Mütercimin bir kısım izahları hakkında (K.M.) remzi ile not olarak bazı takdirlerim, tenkidlerim görülecektir. Bunlar ilim namına yapılmıştır. Merhum, Şâfiî idi. İzahlarında tabiidir ki, mezheb-i Şâfii usul ve nazariyatını fazla iltizam ediyordu. Tenkidlerim bunlardan bir kısmını Hanefî kavaidi ile muhtasaran tetkikinden ibarettir. Matbaa tashih beklerken bundan fazlası da yapılamazdı. Bunlardan merhumun mûbarek ruhunun memnun olacağına eminim."

Naim merhum, şarkı ve garbı, ilimleri ile de tanımıştı. Fakat ruhunda en çok ve en samimi yaşayan İslâmî ilimlerdir. Bu sebeple O, selef-i salihin siretinde yaşamış yüksek bir fazilet numunesi idi. Allah Teala geniş rahmetine müstağrak buyursun."

Muharrir-i âciz aynı zamanda "Zebidî"nin bâki kısmını-ki, eserin dörtte üçü nisbetindedir. Tercümeye memur edildiğimden bu vazife-i asliyemi ifaya çalışacağım. Tevfik ise Cenab-ı Hak'tandır."

Kâmil Miras ayrıca Nûh İbn-i Ebî Muyem hakkındaki bir yanlışın tashihini ikinci baskıda 496,497 ve 498 sahifalara basılmıştır.

Üstâd Kâmil Miras, adıgeçen eserin dördüncü cildden onikinci cilde kadarını, bizzat tercüme ve izahını yapmıştır. Böylece bu değerli eseri tamamlanmıştır.

Üstâd, bu eserinde müstesna bir özellik göstererek, her bahsi ve her hâdisi Türkçe açıklamasını yaparak, kendine hâs sâde ve selîs bir uslupla tahlilini ve teşriini yapmıştır. Tercüme ve Türkçe açıklamasını halkın anlayabileceği bir dil ile ifade etmiştir. Oniki cild olan Buharî terceme ve şerhi, dinî ilimlere bir kaynak teşkil etmektedir.

Önemli hizmetlerinden biri de Büyük Millet Meclisine ikinci intihablarında Kur'ân-ı Kerîm'in dilimize çevrilmesi hususunda yapmış olduğu teklifinin kabul edilmesi olmuştur.

Merhum onikinci cildin sonunda Buharî hakkında tesbih ve tahmid hadisi münasebetiyle ve sonuncu olmak hesabıyla şöyle demektedir :

Rivayet ilminin alemdârı olan büyük Türk âlimi Buharî, izah etmekte bulunduğumuz bu hadis-i şerifle sahihini bitirmiş bulunuyor. Niyyet hadisi ile başladığı bu ebedî kitabını tesbih ve tahmid hadisi ile bitirmesi ne güzel fatiha, ne âlî hâtimdir. Biz de Buharî'nin bir hidâyet me'alesi olan Sahih'inin ışığında müttekâ-yı iftiharımız olan şu âciz kaleme dayana dayana bu son durağa gelmiş bulunuyoruz. On senelik geceli-gündüzlü devam eden mesâi merhalelerinde asr-ı saadetin ibadet hayatını yaşadık. İman ve akidelerini vicdânımıza sindirdik. O mübarek devrin medenî ve siyasî olaylarını gördük. Birçok kahramanlık menkıbeleriyle dolu gazâ ve fütûhâtını temâşâ ettik. Bu umumi hayatın yanında daima gördüğümüz ve öğrendiğimiz şey insan haklarına hürmet ve adâlet, hürriyet umdelerine riayettir.

İslâm Medeniyeti'nin bu mefahirini görmek, yaşamak hususunda bize İmam-ı Buharî rehberlik etti.

Bu cihetle büyük Türk imamını, rahmet ve hürmetle anarız. İzahlarında ashab ve tevabiini akvalinle eimme-i kiramın içtihadla-

rından istifade ettik. Bu suretle şu on senelik hayatın münhasıran sadr-ı İslâm uleması arasında derin bir huzur ve sukün içinde geçti.

Hadis-i Şeriflerin tercümelerinde asıllarına sadakat etmeye ve izahlarında hata etmemeye çalıştım. Fakat ben de bir insanım ve mastar-ı acz ve nisyanım.

Cenab-ı Hakk'ın affını ve Resul-i krem'in şefaatını dilerim. Muvaffakiyetim ise, münhasıran Allah-u Teâlâ'nın tevfiki ve inayetinin eseridir.

Bu teslimiyetimi, Hayret merhumun şu rubaisiyle ifade ederim:

"Yarab kerem et, niam senindir.
Affeyle bu müttehem senindir.
Kulun nesi var, elinde Allah.
Hattâ şu yazan kalem senindir."
(Rabbena lekelhamd evvelen ve ahirâ)

(10 Muharrem 1367/13 Kasım 1947) (3)

Merhumun tercüme ettiği Tecrid-i Sarih'ten başka diğer telif ve tercüme eserleri şunlardır :

1. **Din-i İslâm Tarihi'nin Emevi ve Abbasi devirlerine ait kısım,**
2. **Tarih-i İlm-i Fıkıh,**
3. **Kur'ân ve Tefsir Tarihi,**
4. **Ahlâk-ı Şer'iye,**
5. **Kur'ân'ın cem'i,**
6. **İlm-i Kelâm Tarihine Ait Tetkikler,**
7. **Ramazan Musahabeleri (Çeşitli mevzuları hâvi kıymetli bir eserdir.)**

Bellibaşlı konuları arasında Ramazan Hilali, Ramazan, Peygamberimizin Ramazan Hayatından örnekler, Teravih Namazı, Fecr-i Sadık Fecr-i Kâzib, Oruç, Asr-ı Seadete âid Oruç Hatıraları, Zekât, fakirlere ve hayır kurumlarına yardım, Ramazan Ayının son on günü ve itikâf sünneti, Kadir Gecesi, Sadaka-i fıtır, Peygamberimizin bayram hayatından örnekler, Hicri tarih ve yılbaşı, Âşure günü ve Oruç, Mevlid-i Nebevi menkıbesi ve ihtilafı, Hazret-i Muhammed'in Mekke'den Medine'ye Hicreti, Leyle-i Regaib, Peygamber Efendimi-

(3) Sahih-i Buharî Muhtasarı Tecrid-i Sarih Cild 12, sayfa 466 Hatime.

zin İsrâ ve Mir'âç Mucizesi, Mübarek Berat Gecesi, Kurban Bayramı ve bu bayramda ilgili ibadetlerimiz, Kurban vecibesi, zikre şayandır.

Bu eserden bir örnek olmak üzere, "Mübarek Berat Gecesi" başlıklı yazının bir kısmını aşağıya dercediyoruz :

MÜBAREK BERAT GECESİ(4)

Berat Gecesi'nin (Kur'an-ı Mübin)'de mübarek vasfile anılması —Berat kelimesinin nereden geldiği— Bu mübarek gündeki içtimai adetlerimiz Berat Gecesi Namazı isimli bir namaz mevcud değildir.

Berat Gecesi kameri aylardan şaban ayının onbeşinci gecesidir. Ve Kur'ân-ı Kerîm'de "Mübarek Gece" diye tavsif olunmuştur.

Türkçemizde berat lafzı beraet kelimesinin ihtisar edilmiş bir şeklidir. Borçtan, isnat olunan bir cürümden, bir hastalıktan kurtulmak mânâlarında kullanılır.

Eski hukuk istilâhında beraat-i zimmet, cürümden beraet gibi tabirler, borçtan, cürüm ve cezadan kurtulmak mânâlarında kullanılmıştır. Bu itibarla beraet gecesi, günahtan kurtuluş gecesi demek olur.

Berat, devlet tarafından vazife sâhiplerine verilen ferman ve ödenilen vergi mukabilinde mükelleflere verilen makbuza da denilir. Bu cihetle berat gecesi, günahlardan halâs ve kurtuluş menşuurunun yazıldığı ve mü'minlere verildiği gece demek olur.

İslâm Âlemi'nin bu geceyi derin bir saygı ve hususi bir ihtifâl ile kutlamalarının sebebi budur. Bir hadis-i şerifte : "Cenab-ı Hak, Şaban'ın onbeşinci gecesi bütün Müslümanların küçük günahlarını bağışlar, fakat sihirbazlık, zinâkârlık, sarhoşluk, anaya ve babaya hürmetsizlik gibi büyük günah işleyenleri affetmez" buyurmuştur. Bu cihetle bu geceye "Mağfiret gecesi" de denilmiştir.

Bir senenin böyle muayyen ve mübarek günlerinin ve gecelerinin kutlanmalarının sebebi ve hikmeti; mü'minlere zaman zaman kendilerini murakabe ve muhasebe fırsatını vermektir. İnsanlar maişet endişesiyle türlü türlü medenî meşguliyet kaydiyle yaradanından

(4) Ramazan Musahabeleri, isimli eserden.

yaradılış gâyelerinden uzaklaşıyor. Halbuki insan, Kur'ân-ı Kerîm'in haber verdiği veçhile, mühmel, başıboş yaratılmış bir mahlûk değildir. Rabbine, kendi nefsine, âilesine, mensub olduğu cemiyete ve millete karşı birtakım vazifelerle mükelleftir. Bu cihetle, Allah'a ibadet ve ubudiyet arzetmek cemiyetin fakirlerine ve herhangi bir suretle muâvenete muhtaç ve düşkün sınıflarına yardım etmek, ölülerimizi rahmetle anarak, ruhlarını sevindirmek, dostlarımızla tebrikleşerek arada sevgi ve saygı hislerini sağlamak için bu mübarek geceler ve günler, teşri kılınmıştır ki her birisi, millî birliğimizi kuvvetlendiren en mühim âdetlerimizdir.

Bu mübarek gecelere mahsus ihtifallerimiz o günün ikindi namazından itibaren başlar. Câmilerde vaizler bu kutlu gecenin menkıbelerinden bahsederler, hafızlar Kur'ân okurlar, hatim duaları yapılır, bu suretle gönüllerde dinî bir vecd ve istiğrak Cenab-ı Hakk'a doğru incizab ve iştiyak uyanır. Bu ilâhi neşe, akşam vakti şuurlu her Müslüman âilesi içinde duyulur ve tekâmül eder. Akşam namazından sonra âile büyüklerinin elleri öpülmek, küçükleri el sıkmak suretiyle tebrik edilir. Akşam yemeğine de kandil simidiyle başlanır. Hepimizin bildiği bu an'aneyi hikâye etmekten maksadımız, bize neş'eli bir bayram havası yaşattığı için, unutulmasından korktuğumuz bu güzel âdetlerimi tesbit etmektir.

Vaktiyle Ahmet Rasim merhum, dîni günlerimize ait makaleler yazardı ve gönüllerde mübarek günlerin hatıralarını canlandırırdı. Şimdi artık pek uğraşan kalmadı gibi.

Bunlar, mübarek gecelere ait ihtifallerimizin zâhiri şeklidir. Yatsı namazından sonra bunun bir de hakiki şekli ve nefislerimizi murakabe safhası başlar. İki kandil arasında geçen zaman içinde Allah'ımıza, kendi nefsimize, âilemize, komşularımıza, milletimize ve memleketimize ne yararlıkta bulunduğumuzu düşünürüz. Bu vazifelerdeki kusurlarımızı hatırlayarak, tövbe ve istiğfar ederiz. İşlediğimiz hayırhahlığa devam etmeye ve ifâ edemediğimiz vazifelerimizi telafiye azmederiz.

İşte mübarek gecelerimize ait dînî ve içtimaî hayatımızın fezlekesi budur.

Bu eserlerinden başka Beyzâvi, Hâzin, Medarik, İbn-i Abbas gibi eserlerle meşgul olmuş, bunların tashihiyle uğraşmıştır. Bilhassa Ahkâmu'l Kur'ân tesmiye ettiği eserini hazırlamış ve tab'ını yaptırmıştır.

Merhum Prof. Kâmil Miras, Arap Edebiyatı'nın inceliklerine vukufiyeti dolayısıyla en çetin hadiseleri bile kolay anlaşılabilecek bir tarzda dilimize çevirmeğe muvaffak olmuştur. Bu meyanda tabiat- şiiriyesi de vardı. Nitekim Bursa'da Yeşil Cami'nin içindeki şadırvan için :

Ey Müslüman. şu şadırvan, sanma sade bir çağlayan
Tanrımızın rahmeti bu, su değildir ondan coşan
Köşelerinden fışkıran, hüzme bir nurdan direk
Gönülleri hoş etmede dökülürken süzülerek

Gene başka bir kıt'ası :

Eksik sıfatlardan ârî Allah'ım.
Seni tesbih eder, överim dâim
Senden başka Tanrı yoktur tapacak,
Ben sana ibadet ederim ancak.

Üstad Prof. Kâmil Miras, Türk-İslâm Mecmuasında, İslâm Tarihimizin muhteşem bir sahifesi ve İslâm Tarihinden heyecanlı sahifeleri sütunlarında çeşitli islâmî konulu yazıları da çıkmıştır.

Prof. Kâmil Miras'ın eserlerinin her biri birer özellik ve birer güzellik ile bezenmiştir. Sade ve selis bir ifade ile yazılmıştır.

Üstad, Arapça ve Farsça'yı zahmetsizce konuşur ve yazardı.

Allah ruhunu şad etsin, makamı Cennet olsun.

Me'haz :

1) Bab-ı Fetvâ- Sicil Müdüriyeti
2) Kendi eliyle yazdığı sicil vakası (Diyanet Arşivinde)
3) Türkiye Büyük Millet Meclisi Zaıt ceridesi
4) İslâm-Türk Ansiklopedisi Mecmuası
5) Sebilü'r Reşad Mecmuası sayı 244
6) Sahih-i Buharî, Prof. Kâmil Miras, yazan Veli Ertan
7) Diyanet İşleri Başkanlığından emekli Hasan Hüsnü Erdem'den alınan notlar.